

Priznanje Vrhovnog komandanta našoj RRF za doprinos u oslobođenju zemlje

RAZVOJ NARODNOOSLOBODILAČKE BORBE NA UNUTRAŠNJI PLOVNIM PUTEVIMA

Rečna ratna flotila, kao i sve druge naše partizanske jedinice imala je svoj razvojni put u toku NOB, počevši od održavanja ilegalnih prelaza na rekama, koje su po zamisli okupatora trebale da razgraničavaju raskomadane delove bivše Jugoslavije, pa do prepadnih dejstava, uzdužnih i poprečnih prevoženja krupnih ratnih formacija, snabdevanje fronta i civilnog stanovništva do uključivo i najsloženijih minskih i protivminskih borbenih dejstava.

Predratnu dosta jaku RRF zadesila je kapitulantska sudbina kao i sve ostale oružane snage bivše Jugoslavije, izuzev monitora »Drava« koji je pružio snažan otpor okupatoru i na častan način se upisao u zbirku pojedinaca koji nisu prihvatili kapitulaciju bivšeg korumpiranog režima.

Monitor »Drava« sa 67 članova posade, pogođen od avionskih bombi, na km. 1287 formirao je plavu grobnicu u nemirnim vodama reke Dunava. Ostali deo flotile pao je u ruke okupatora i njegovih kvislinga, koji su kasnije korišteni za borbu protiv NOV sa ciljem da ne dozvole povezivanje NOB i manevar NOV i POJ na celoj teritoriji naše zemlje. Međutim, poziv KPJ na ustanak dezavuisao je namere okupatora i njegovih kvislinga i već 1941. godine počele su akcije partizanskih grupa i odreda i na našim unutrašnjim plovnim putevima. Jula meseca 1941. godine zapaljen je tanker i nekoliko šleпова nafte na r. Dunavu kod Zemuna. Posavska četa je između Skele i Ušća na r. Savi potopila brod »Kraljica Marija« koji je saobraćao na liniji Beograd—Šabac. Bjeljinska četa je potopila brod »Pančevo« na desnoj obali r. Save.

Požarevački partizanski odred je svojim prepadnim (dejstvima) akcijama bio obustavio saobraćaj na delu r. Dunava od Rama do D. Milanovca oslobodivši i samo V. Gradište što je za Nemačke okupatore predstavljao snažan udarac imajući u vidu korišćenje r. Dunava kao osnovne komunikacije za eksploataciju rudnih i drugih bogatstava iz Jugoslavije, Rumunije i Bugarske kao i snabdevanje svog južnog fronta prema SSSR-u.

Krajem septembra jedna grupa Fruškogorskog odreda prebacila je preko r. Save, kod sela Ravnje, 25 političkih zatvorenika iz Sremske Mitrovice za Srbiju.

Na teritoriji Vojvodine 1941. godine bilo je 12 partizanskih odreda — 9 u Banatu, 2 u Sremu i 1 u Bačkoj što je u to vreme predstavljalo veliku snagu. Međutim, ispresecane velikim rekama i kanalima otežavalo je manevar ovih snaga i njihovo povezivanje sa ostalim partizanskim jedinicama u Srbiji i Bosni, a to je neprijatelj vešto koristio i pojedinačno ih uništavao, u čemu je naročito u zimu 1941/42. godine imao uspeha i uspeo desetkovati partizanske odrede, naročito u Banatu i Bačkoj i za izvesno vreme doveo u stagnaciju pokret u ovom delu naše zemlje.

Poučeni ovim iskustvom VŠ NOV i POJ upozorava na postojeću opasnost izolacije većih partizanskih jedinica na užim prostorima i upućuje na to da se manevru preko reka posveti veća pažnja. Već u avgustu 1942. godine za vreme velike ofanzive na Frušku Goru dolazi do povlačenja dela snaga iz Srema preko bosutskih šuma u istočnu Bosnu, da bi se nakon 3 dana ponovo vratili u Srem. Isto tako 6. istočno bosanska brigada za vreme ofanzive čišćenja sa 2 bataljona 5/6. oktobra 1942. godine prelazi u Srem, da bi se 4. novembra skupa sa 3. sremskim odredom bez 4. bataljona prebacila u istočnu Bosnu. Slične manevre činile su i ostale naše jedinice na gornjem

toku r. Save. 12. slavonska brigada prelazila je u centralnu Bosnu, a kasnije i ostale jedinice u Baniju i Kordun i obratno.

Tako se pokazalo već 1942. godine da prelazi preko Dunava i Save nisu nepremostive prepreke, bez obzira na teškoće zbog nemanja plovnih sredstava i strogom kontrolom reka od strane neprijatelja. U 1942. godini stečena su dragocena iskustva u prevoženju preko reka što će u narednim godinama rata omogućiti još masovniji i intenzivniji saobraćaj, počev od ilegalnih prelaza pojedinačnih boraca i kurira do taktičkih manevara naših krupnijih formacija — Odreda i Brigada. Na ovaj način omogućena je partizanskim jedinicama da izmaneviše direktna sučeljavanja sa jačim neprijateljskim snagama prilikom akcija čišćenja i većim ofanzivama. Manevri prelaska preko reka imali su višestruki značaj. Mogle su se pojavljivati krupnije formacije partizanskih jedinica i na užim područjima za kraće vreme što je imalo svog pozitivnog odraza na moral stanovništva. Isto tako omogućeno je, iz naših najbogatijih regiona Vojvodine, Semberije, Slavonije i Posavine izvlačenje materijalnih i ljudskih potencijala. Povećao se moral naših jedinica jer su sagledali da nema beznadežnih situacija.

FORMIRANJE POMORSKE ČETE

Karakteristično je, da se i pored iskazane potrebe za prelaskom preko reka, naročito na Dunavu, Savi, Tisi i Dravi nije prišlo formiranju stručnih jedinica, već su to pretežno radili meštani priobalnih naselja ili ribari, bilo da su bili simpatizeri NOP-a ili mobilisani za izvršenje određenog zadatka. Nešto više na tome je bila angažovana Bosutska četa, za dejstva na r. Savi od Sremske Mitrovice do Sremske Rače.

Tek oktobra meseca 1942. godine počinje formiranje graničnih jedinica na slobodnoj teritoriji Srema. Upućuje se jedna desetina u rejon sela Jarka, Boljevaca i Progara, a šest meseci kasnije upućuje se još pet desetina za dejstva na r. Savi od s. Klenka do Bežanije, da bi se maja 1943. godine formirala četa. Osnovni zadatak bio je zaštita granice od upada četnika i špijuna, dejstva na i u zahvatu reke Save. Avgusta meseca 1943. godine GŠ Vojvodine formira granične jedinice, koje uspostavljaju kontrolu na r. Dunavu od Vukovara do Beograda, i na r. Savi od Beograda do Županje. Time je zadatak ovih jedinica bio pored kontrole plovnih puteva, koju su ujedno činili kvislinšku granicu, da omogući prelazak preko reka našim partizanskim jedinicama, a manje istaknuto mesto su imali prepadni zadaci po neprijateljskom saobraćaju zbog nemanja odgovarajućeg naoružanja. Prepadne akcije više su izvođene u lukama i na sidrištima u vidu diverzije.

Pored graničnih jedinica maja 1943. godine formirana je jedinica za prevoženje preko r. Dunava sa bazom u Neštinu, a 28. avgusta 1944. godine četa za vezu, sa osnovnim zadatkom održavanje kanala za prevoženje ljudstva i materijala.

Međutim, 11. septembra 1944. godine naređenjem GŠV formirana je 11. Vojvođanska brigada u čiji sastav su ušle sledeće jedinice: prateći bataljon GŠV, udarni bataljon, baterija teškog oružja i pomorska četa. U sastav pomorske čete ušli su četa za vezu, posada broda »Zagreb«, koji su kompletni došli u partizane 8. 09. 1944. godine, s tim što su uzeli brodsko i lično naoružanje a brod potopili i sakupljeni borci iz partizanskih jedinica, koji su služili predratnu mornaricu. Ukupno brojno stanje čete je 80 ljudi.

Pomorska četa je prva mornarička jedinica formirana tokom NOB na našim unutrašnjim plovim putevima. Istina prethodio joj je dug i težak period do njenog stvaranja i nazivanja pravim imenom od ilegalnih prevoznika, graničnih desetina i jedinica, jedinica za prevoženje i jedinica za vezu i kako ih nisu sve nazivali, a svodilo se na potrebu za jedinicama takvog profila koje su sposobne da vode borbu na i u zahvatu reka i da svojim postojanjem omogućue ostalim jedinicama uspešnu borbu na tako razvijenom hidrografskom čvoru, kao što je naš. Sigurno je bio i naš kadrovski nedostatak, a ne samo materijalni da se u smislu profilisanja jedinica za borbu na rekama nije ranije prišlo i to je imalo svojih negativnih posledica i upravo ova iskustva NOB su veoma važna za izgradnju koncepta ONO na i u zahvatu naših unutrašnjih plovih puteva.

Po svom formiranju pomorska četa je preuzela dva osnovna zadatka prevoženje i prepadna dejstva po rečnom saobraćaju. Za dva meseca i devet dana od 11. 09. — 20. 11. 1944. godine ona je izvršila 12 napada na neprijateljske plovne i druge objekte. Teže je oštetila 5 i lakše 43 neprijateljska plovila, ubila i zarobila veći broj neprijateljskih vojnika. Prevezla preko Dunava 220.000 ljudi, 2.000 topova, 3.000 kamiona i na hiljade tona raznog materijala. Istina veći deo zadatka kod prevoženja izvršen je posle oslobođenja Bačke, ali četa je prelaskom iz Fruške gore odmah izvršila mobilizaciju svih plovih sredstava, organizovala prelaze i uspeła zadovoljiti potrebe naših, sovjetskih i bugarskih jedinica u manevru preko Dunava.

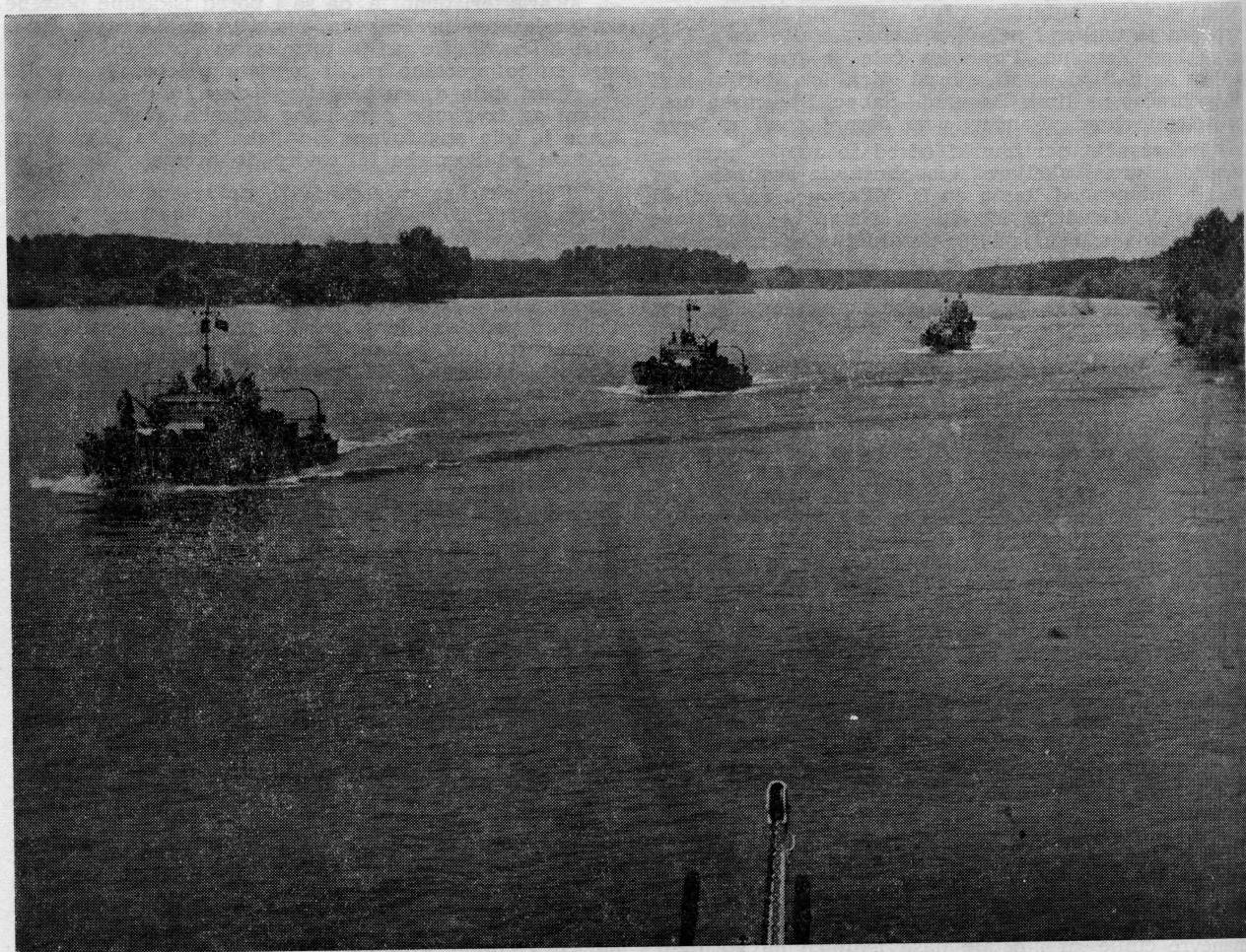
FORMIRANJE KOMANDE REČNE PLOVIDBE

Ovisno o vojnopolitičkoj situaciji i oslobođenjem pojedinih delova naših reka odmah se ukazala potreba uspostavljanja rečnog saobraćaja. Tako je 14. ok-

tobra 1944. godine uspostavljena mornarička baza u Kladovu, a 2. novembra 1944. Naredbom Poverništva saobraćaja NKOJ formirana je komanda rečne plovidbe. Ovaj dan i RRF uzima kao zvanični dan njenog formiranja.

Komanda rečne plovidbe rukovodila je celokupnom plovidbom na rekama, kanalima i jezerima preko Direkcije rečne plovidbe, Uprave za održavanje plovih puteva, mornaričkih baza u Kladovu, Novom Sadu i Šapcu i kapetanija pristaništa.

Komanda rečne plovidbe trebala je da reši veoma složene zadatke kao formiranje mornaričkih baza i drugih mornaričkih jedinica, mobilizacije plovih objekata, opremanje i naoružavanje brodova flotile, uspostavljanje rečnog saobraćaja za potrebe fronta i privrede, osposobljavanje brodogradilišta i remontnih radionica, uklanjanje potopljenih brodova i konstrukcija porušenih mostova sa plovih puteva, uspostavljanje službe osmatranja na plovim putevima i kontrolno propusnih stanica, uređenje pristaništa i njihovo obezbeđenje, organizacija popravke i izgradnje brodova i niz drugih zadataka. Za razliku od drugih komandi ona je rukovodila i civilnim i vojnim sektorom. Vojnim sektorom preko mornaričkih baza u Kladovu, Novom Sadu i Šapcu i etapne stanice u Zemunu, a civilnim sektorom preko Direkcije rečne plovidbe i Uprave za održavanje plovih puteva. Aprila meseca 1945. godine vojni deo flotile brojao je 967 ljudi, a u Direkciji rečne plovidbe i Upravi za održavanje plovih puteva 3.165 od čega je 1.380 bilo ukrcano. Plovni park je brojao 7 patrolnih, 9 motornih i 5 jurišnih čamaca u vojnoj strukturi, a Direkcija je imala u svom sastavu 5 putničkih, 12 motornih brodova, 7 parnih remorkera, 8 motornih šlepova, 35 motornih čamaca, 83 obična šlepa, 10 tankova, 4 »Pletne«, 2 motorne i 15 običnih dereglja. Pored toga Direkcija je pod sobom imala 9 brodogradilišta i 9 remontnih radionica.



Oslobođenjem Beograda i otvaranjem Sremskog fronta usložile su se potrebe u manevru i snabdevanju naših jedinica te snabdevanje oslobođenih mesta i gradova. Imajući u vidu da je neprijatelj za sobom ostavio razrušene pruge i komunikacije vođeni putevi predstavljali su ogromnu vrednost. Zbog toga su i

postavljeni tako krupni i složeni zadaci pred Komandu rečne plovidbe.

Komanda rečne plovidbe prišla je odmah organizaciji uzdužnih i poprečnih prevoženja tako da su postavljene linije Beograd—Šabac, Beograd—Pančivo, Beograd—Novi Sad i Prahovo—Kladovo, a poprečna

U K A Z

PRESEDNIKA SOCIJALISTIČKE FEDERATIVNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE

Na osnovu člana 337 Ustava Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i člana 4 Zakona o odlikovanjima Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (Službeni list SFRJ br. 40/73) odlučuje da se

ODLIKUJE

povodom tridesetogodišnjice formiranja i pobede nad fašizmom, a za naročite zasluge za oslobođenje naše zemlje

ORDENOM ZASLUGA ZA NAROD SA ZLATNOM ZVEZDOM

Rečna Ratna Flotila.

Broj 69
9 maja 1975. god.

Predsednik Republike
Josip Broz Tito s. r.

prevoženja vršena su na r. Dunavu kod Bezdana, Bačke Palanke, Futoga, Novog Sada, Zemuna i Beograda. Na r. Savi kod Šapca i Sremske Mitrovice i na r. Tisi kod Titela, Žablja, Bečeja, Ade i Sente.

Pored ovih prevoženja jedinice flotile učestvovala su kod forsiranja reka od strane naših jedinica. Na r. Drini 17, 23, 25, 28. i 45. divizije, a na r. Savi kod Orašja 2. proleterske 5. i 17. divizije.

Svi ovi zadaci izvršavani su u uslovima kada su naše reke bile minirane, što je prouzrokovalo gubitak ljudstva i brodova.

Nije suviše pomenuti da je naša flotila u tom periodu pružila veliku pomoć i sovjetskoj flotili koja je izvršavala borbene zadatke na r. Dunavu. Oko 770 naših ljudi — kapetana, mornara, mašinista i drugih bilo je u sastavu njihove flotile, koji su pretežno bili ukrcani na oklopnim čamcima, minolovcima i

monitorima kao poznavaoци ovog dela r. Dunava. Ustupljen im je veći broj brodova za snabdevanje. Oko 50% kapaciteta naših brodogradilišta i tehničkih radionica radilo je na popravci njihovih brodova. Izrađeno im je oko 1.550 kompleta karata.

Prema nepotpunim podacima rečna ratna flotila je sveukupno prevezla preko 800.000 vojnika i građana, 3.000 topova i minobacača, 7.500 motornih vozila, 10.500 zaprežnih vozila i na hiljade tona drugog raznog materijala.

I na kraju 23. maja 1945. godine rečna flotila je počela sa razminiranjem r. Save u dužini od 598 km i taj zadatak je uspešno izvršen krajem leta 1947. godine. Prema tome priznanje koje joj je dao naš Vrhovni Komandant može sa ponosom prenositi na mlađe generacije jer su njihovi preci zaista dali svoj doprinos oslobođenju naše zemlje.